

ЗНАЧЕННЯ ПРОЄКТУ «ПОЕТИЧНА ШАФА» В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ ХЕРСОНА

У статті аналізується значення письменницько-музичного заходу «Поетична шафа» у контексті сучасного культурного життя фронтового міста Херсона. Мистецький проєкт, який традиційно проходив у закладах міста, фестиваль, що збирав херсонців на набережній, тепер відбуваються в укриттях і їхньою місією є не тільки ділитися творчістю, а й лікувати завдяки мистецтву.

Ключові слова: поезія, музика, митець, війна, Херсон

The article analyzes the significance of the literary and musical event "Poetry Wardrobe" in the context of the contemporary cultural life of the frontline city of Kherson. An artistic project that traditionally took place in the city's venues and a festival that used to gather Kherson residents on the riverfront are now held in shelters. Their mission is not only to share creativity but also to provide healing through art.

Keywords: poetry, music, artist, war, Kherson

«Поетична шафа» – це письменницько-музичний захід, який з 2016 року відбувається в Херсоні та об'єднує поетів, прозаїків, бардів, співаків і рокерів. До лютого 2022 року події регулярно проходили кожен першу неділю місяця з вересня до травня у різних кафе Херсона.

З 2018-го – традиційними стали також літні фестивалі «Шафа!Фест» – в останню суботу червня, з нагоди Дня Конституції України та (до 2021 року) Дня молоді [1], а також у серпні, до Міжнародного дня молоді.

Початок повномасштабної війни росії проти України вніс суттєві корективи у організацію та проведення письменницько-музичного заходу. Поети та музиканти відвідували проукраїнські мітинги та запускали флешмоби – публікували відео у соцмережах, на яких читали свої вірші українською. Один із таких проєктів можна знайти у соцмережі Facebook із хештегом #поетичний_Херсон [2].

Перша зустріч творчої спільноти в окупованому Херсоні відбулася в березні 2022 року. До підпільного творчого заходу долучилися десятеро учасників. Вони читали вірші, виконували авторські пісні, написані після початку повномасштабного вторгнення. «Коліна трусилися, але все пройшло вдало» [3, с. 31–32], – йдеться в авторському романі-хроніці «Окупація». Згодом митці продовжили публікувати поезії в соцмережах. Улітку влаштовували закриті «гаражні вечірки», під час яких ділилися актуальними авторськими творами.

Після виїзду організаторки «Поетичної шафи» з окупованого Херсона на підконтрольну Україні територію, починаючи з жовтня 2022-го – у Києві за ініціативи херсонських митців, почали відбуватися творчі

заходи Save Kherson [4]. Вони об'єднували жителів із Херсонщини, зокрема з обласного центру, Олешок та інших населених пунктів. Мистецькі події проходили в закладі, відкритому херсонцем та стали осередком зустрічей ВПО кожні два тижні [3, с. 188–189].

День звільнення Херсона – 11 листопада 2022 року – став знаковим для всіх громадян міста та тимчасово переміщених осіб. І вже за першої можливості, 29 грудня 2022 року, в Херсоні відбувся поетичний захід. Його відвідали дев'ять осіб, п'ятеро з яких читали власні вірші. Наступного дня, 30 грудня, аналогічний захід відбувся в Одесі [5].

У квітні 2023-го року організатори «Поетичної шафи» випустили перший колективний поетичний альманах про Херсонщину «Херсонщина. Артспротив». Це спільний проєкт письменницько-музичного заходу «Поетична шафа» та мистецького проєкту «ЛітTERRA без меж»/«LitTERRA ohne Grenzen». У книзі представлені роботи жителів Херсонщини та/або вірші, написані про область/обласний центр/херсонців після 24 лютого 2022 року. Зібрано рядки як професіоналів, так і початківців – загалом долучилися п'ятдесят чотири автори, які словом задокументували жахіття війни, окупацію, звільнення Херсона і частини області, поневіряння внутрішньо й зовнішньо переміщених осіб світом тощо. Митці поділились не лише поетичними рядками, а й відповіли на питання: «Що особисто для Вас змінилося після початку повномасштабного вторгнення?» [6]. Це була четверта спільна збірка «Поетичної шафи» і перша, видана за кошт не самих поетів, а фінансову підтримку партнерів. У 2024-му році вийшов другий том книги.

Тривалий час мистецькі події відбувалися періодично в артхабі в укритті, облаштованому Херсонським обласним академічним музично-драматичним театром ім. М. Куліша. У серпні ж 2023-го організаторами «Поетичної шафи» було написано та отримано мінігрант від ГО «Десяте квітня» на проведення серії заходів деокупованими громадами Херсонщини під назвою «Нездоланні». Відбулося 4 заходи для жителів сіл Посад-Покровське, Благодатне, Киселівка та Чорнобаївка, а також 2 додаткові заходи для жителів Херсона. У їхніх межах відбулося 16 поетичних, 1 прозовий, 16 музичних виступів. Після основної програми для охочих висловитися працював «вільний мікрофон» – до нього долучилися 15 місцевих жителів. Завдяки реалізації проєкту було досягнуто таких результатів: об'єднання однодумців, згуртування жителів громад, обмін досвідом та колаборація між поетами, музикантами, жителями Херсонщини – у межах «вільного мікрофону» в Чорнобаївці з'являлися імпровізовані дуети. Присутні змогли відрефлексувати пережитий досвід – після завершення заходів глядачі спілкувалися з виступаючими, ділилися історіями життя в окупації та після звільнення, підтримували один одного. Отже, мистецькі події стали кроком до відновлення культурного життя деокупованих громад [7].

Перший захід з моменту початку повномасштабного вторгнення,

названий безпосередньо «Поетична шафа», відбувся 10 листопада 2023 року та був приурочений до річниці звільнення Херсона. З того часу організатори почали активно відновлювати мистецький рух фронтового міста. Так, як чимало митців роз'їхалися містами країни та світом, повернули «пандемічний» онлайн-формат – розмови в прямому ефірі за принципом «організатор-митець». Хоча до лав поетів та музикантів доєднуються нові обличчя, все ж мистецька спільнота міста нині є невеликою, тож організатори відмовились від звичних для заходу поетичних і музичних батлів та дуелів, натомість впровадили авторські концерти окремих виконавців. Таким чином було презентовано перший сольний альбом Костянтина Рейстрового «Вечір в долонях», організовано сольні виступи Віктора Ревенка, Наталки Савицької, виконавців з Миколаєва Дмитра Скороходова та Павла Анікеєнка. Окремо були проведені читання творів письменниці Олени Маляренко. Митці почали створювати клуби за інтересами – детективні ігри, тематичні свята. Взяли участь у поетичному перформансі «ВіршоВир» спільно з артистами театру Куліша. Подія відбулася у межах Міжнародного фестивалю «СТУС-ФЕСТ 2025». У перформансі задіяні артисти: заслужена артистка України Тетяна Проворова, заслужений діяч мистецтв України Артем Філенко, Ольга Уварова, Сергій Видута, Майкл Мухтаров; завсідники «Поетичної шафи»: Костянтин Рейстровий, Віктор Ревенко, Наталія Савицька, Ганна Щидловська, Ольга Продченко [8]. Крім того, було створено спільний проєкт із «Радіо Х.ON» – «АртАгент», під час якого розповідали історії та презентували творчість митців Херсонщини й тих, хто відвідував деокуповану частину області [9].

«Шафа!Фест» відновили у 2024 році, тоді фестиваль відбувався, як зазначали самі організатори, «в підземеллі» за участі митців з Херсона та Миколаєва. У серпні 2025-го – вперше з початку повномасштабного вторгнення фестиваль пройшов просто неба – у Миколаєві на території простору ДОФ, заснованому людьми, які допомагали Херсону після початку повномасштабної війни. Серед глядачів були привезені мешканці Херсона, ВПО з Херсонської області та місцева громада. Метою фестивалю було створити безпечний простір для творчого самовираження, знайомства, обміну досвідом і взаємної підтримки. У межах заходу виступили 18 митців, було залучено понад 150 глядачів. Проєкт реалізувався в межах партнерської угоди між UNHCR Ukraine – Агентство ООН у справах біженців в Україні та ГО «Десяте квітня» [10]. Три роки поспіль завсідники «Поетичної шафи» є незмінними учасниками Літературної та Музичної сцен Міжнародного театрального фестивалю «Мельпомена Таврії». Цьогоріч Музичною сценою відкривали фестиваль у Херсоні [11].

Деякі заходи доводиться відмінати через складну безпекову ситуацію, особливо зараз, коли постійною є загроза атак російських дронів, дистанційне мінування мінами-пелюстками, артобстріли та атаки керованими авіабомбами. Інколи учасники повідомляють, що не зможуть

виступати за годину до заходу, адже потрапили під обстріл або стали очевидцями стресової події. Проте, водночас митці мають потребу і далі долучатися до мистецьких заходів та знаходити свого глядача.

ЛІТЕРАТУРА:

1. УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ №333/2021 Про День молоді URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3332021-39557>
2. Анонс відеофлешмобу у Facebook URL: <https://www.facebook.com/reel/942581859763740>
3. Мовчан А. Окупація : роман-хроніка / Альона Мовчан. Одеса : Олді+, 2023. 200 с. ; іл.
4. Анонс заходу Save Kherson у Києві URL: https://www.facebook.com/photo/?fbid=3263282653914837&set=a.2021884668054648&locale=uk_UA
5. «Поетична шафа». В Одесі відбулася зустріч херсонських поетів та музикантів. Суспільне. Херсон URL: <https://suspilne.media/kherson/350364-poeticna-safa-v-odesi-vidbulasa-zustric-hersonskih-poetiv-ta-muzikantiv/>
6. «Херсонщина. Арт-спротив»: у Херсоні презентували збірку спогадів про окупацію, звільнення міста та життя переселенців URL: <https://suspilne.media/kherson/460631-hersonsina-art-sprotiv-u-hersoni-prezentuvali-zbirku-spogadiv-pro-okupaciju-zvilnenna-mista-ta-zitta-pereselenciv/>
7. Херсонські музиканти та письменники презентували творчу програму для жителів Чорнобаївки. Суспільне. Херсон URL: https://suspilne.media/amp/567887-hersonski-muzikanti-ta-pismenniki-prezentuvali-tvorcu-programu-dla-ziteliv-cornobaivki/?fbclid=IwAR0NaNFXFHgextm3kfmE8_guP4muyo84fsMmiB7h5PpyQ9wQJZQ-9af3xTQ_aem_AeY5BAjU6rGnzxSYuboNvlV7QBxmxVcP-VqP6hQqmsJOIXwlFF9v1z-KHarC-tWSFNg
8. Зі сцени декламували 13 поезій. У Херсоні показали перформанс на вірші Василя Стуса. Суспільне. Херсон URL: <https://suspilne.media/kherson/937275-zi-sceni-deklamuvali-13-poeziji-u-hersoni-pokazali-performans-na-virsi-vasila-stusa/>
9. АртАгент – проєкт на сайті Радіо Х.ОН URL: <https://x-on.com.ua/archives/event-cat/artagent>
10. Анонс «Шафа!Фесту». Поетична шафа URL: <https://www.instagram.com/p/DNVM8qLo2d9/>
11. «Театр там, де ми». У Херсоні відбулось відкриття XXVII Міжнародного театального фестивалю «Мельпомена Таврії». Суспільне. Херсон URL: <https://suspilne.media/kherson/1113570-teatr-tam-de-mi-u-hersoni-vidbulos-vidkritta-xxvii-miznarodnogo-teatralnogo-festivalu-melpomena-tavrii/>

Наукова керівниця

**докторка педагогічних наук,
професорка Л.І. Лимаренко**